

نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی-اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله

العالی

المیرا پیرشاهویردی^۱

چکیده

نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی-اسلامی یکی از مهم ترین و محوری ترین نقش ها و جایگاه می باشد. جایگاه زن به عنوان دختر و خواهر و مادر و همسر همیشه عهده دار بخش مهمی از زندگی که در فرنگ غنی ایرانی-اسلامی را به بهترین نحو ایفا کرده است. چرا که در این روش انسان پاک، کامل و موفق به عنوان نمونه معرفی شده اند: تازنان بتوانند از رفتار آنها سرمشق بگیرند. از این رو در نوشتار حاضر نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی-اسلامی از منظر رهبری باهدف حفظ بنیان خانواده به روش توصیفی و تحلیلی مورد تبیین و بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد امام خامنه ای در آیینه قرآن و سیره معصومین علیهم السلام نقش زن را در حفظ بنیان خانواده در دو بعد معرفتی و هویتی شرح کرده است. برخی از شاخص های در نقش زن در حفظ بنیان خانواده در بعد معرفتی شامل: وجود احساسات مادری در زن، خود شناسی و خداشناسی و قرآن و آرامش بخش ترین محور، باورها و ارزشهای مشترک ایرانی-اسلامی و همچنین هویت فردی و هویت اجتماعی و هویت فرهنگی از نمونه های نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی-اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله العالی در بعد هویتی است که در این مجال اندک به آن پرداخته شده است.

خانواده در اندیشه اسلامی، بنیادی ترین نهاد اجتماعی و سنگ بنای شکل گیری جامعه ای سالم و پویا است. در این منظومه، زن نه تنها به عنوان عضوی از خانواده، بلکه به عنوان محور اصلی تربیت، اخلاق، عاطفه، و مدیریت معنوی خانواده نقش آفرینی می کند. مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی) در بیانات متعدد خویش، بر جایگاه ممتاز زن در ساخت تمدن اسلامی تأکید کرده اند. این مقاله با روش تحلیل محتوای بیانات رهبر انقلاب، به بررسی نقش زن در حفظ بنیان خانواده، جایگاه تربیتی او، رابطه نقش های خانوادگی و اجتماعی زن، و ضرورت صیانت فرهنگی از منزلت زن می پردازد. نتایج نشان می دهد که زن در اندیشه رهبری، موجودی خردمند، کرامت مند، و دارای

^۱ طلبه سطح ۳ حوزه علمیه حضرت زینب کبری سلام الله علیها

رسالتی راهبردی است که می‌تواند با ایفای درست نقش خود، نه‌تنها خانواده بلکه جامعه را در مسیر تعالی هدایت کند.

واژگان کلیدی: حفظ، بنیان، مقام معظم رهبری مدظله العالی، خانواده

مقدمه

خانواده اولین نهاد اجتماعی است که در زندگی جمعی انسان شکل گرفته و مهم‌ترین نقش را در توسعه و رشد مراحل حیات بشر در امتداد تاریخ انسان از خود نشان داده است. قرآن کریم در آیات متعددی را مبنی بر خانواده‌ها بیان کرده است از جمله خانواده آخرین پیامبر اسلام را معرفی می‌کند و پیامبر به همراه دخترش حضرت فاطمه زهرا و جانشین و پسرعمویش امیرالمومنین علی علیه السلام و نوه‌های بزرگوارشان امام حسن و امام حسین علیه اسلام در روز مباهله در مقابل مسیحیان نجران قرار می‌گیرند.^۲ همچنین خانواده حضرت آدم را معرفی میکند که از اولین خلقت انسان، خداوند متعال زندگی این خانواده اولین پیامبر توحیدی را با خانواده او معرفی می‌کند.

رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم فرمود: خدای تبارک و تعالی قبضه‌ای از گل را قبضه کرد و آن را با دست خود مخلوط کرد و آن گاه آدم را از آن گل آفرید و از بقیه‌ی آن هوا را خلق کرد.^۳

مسئله خانواده یکی از اصلی‌ترین بخش‌های حقیقی و اصلی جامعه اسلامی است که با پیشرفت همه جانبه با مفهوم اسلامی عینیت می‌بخشد. نقش زن در چگونگی ایجاد یک خانواده موفق، بسیار مهم تلقی می‌شود.

وجایگاه زن به عنوان مادر در خانواده به عنوان یکی از مهم‌ترین اعضای بی‌بدیل و اصیل بشمار می‌رود و که باعث می‌شود سایر اعضای خانواده را از جمله همسر و فرزندان را از بسیاری از سردرگمی‌ها و مشکلات نجات دهد و آنها را به سمت کانون گرم خانواده هدایت کند. پس زن با همراهی سایر

آیه ۶۱ سوره آل عمران^۲

علامه طباطبائی، تفسیر المیزان^۳

اعضای خانواده با ایجاد یک نهاد اجتماعی هر چند کوچک می تواند تربیت کننده انسانها و هدایت کننده آنها به سمت خدا و آرامش الهی باشد. برای این اساس ضرورت پرداختن به این مهم تبیین می گردد. در فرهنگ غنی ایرانی - اسلامی درباره نقش زن در حفظ بنیان خانواده مباحثی مطرح گردیده است که مادر جست و جوی نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری هستیم. اکنون سوال اصلی این است که که نقش زن در حفظ صیانت بنیان خانواده ایرانی - اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری چیست؟

کتاب خانواده: به سبک ساحت یک جلسه مطول مطوی در محضر مقام معظم رهبری از مؤسسه فرهنگی هنری ایمان جهادی در سال ۱۳۹۴ و مجموعه کتب ۵ جلدی نقش و رسالت زن برگرفته از بیانات حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مدظله العالی ۱۳۹۲ به اهتمام گردآوری دکتر بانکی پور وابسته به مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی می باشد. مریم رضایی در مقاله مبارزه معنوی زنان در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه در مجله دفاع مقدس می پردازد و زهرا احمدی در مقاله زنان و جنگ ۱۲ روزه از قربانی تا ستون های مقاومت می پردازد. نسرين حسینی در مقاله به نقش زنان روزنامه نگار در پوشش جنگ ۱۲ روزه در رسانه می پردازد. مقاله حاضر اما با نگاهی جدید به نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله العالی می پردازد و در دو محور معرفتی و هویتی را از دیدگاه ایشان مورد ارزیابی قرار می دهد که تا کنون کسی به آن نپرداخته است.

مفهوم شناسی

نوشتار حاضر جهت بررسی نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله العالی نیازمند مفاهیم کلیدی بحث است که در این قسمت به این مهم پرداخته می شود.

حفظ معانی متعددی دارد، از جمله نگاهبانی کردن، نگه داری کردن و جلوگیری از ایجاد خدشه یا آشفته گی^۴. حفظ به معنای نخست عبارت است از نگهداری و محافظت کردن از کسی یا چیزی به منظور دفاع از آن یا جلوگیری از وارد آمدن آسیب به آن. این لغت در قرآن کریم ۴۴ بار تکرار شده است معنی احفظوا: حفظ کنید معنی رعایتها: حفظ آن معنی تتقون: می پرهیزید معنی وقاه: او را حفظ کرد

فرهنگ معین^۴

معنی اعتصموا: چنگ زنید معنی استحفظوا: از آنها خواسته شده بود حفظ کنند. حفیظ بع معنی حافظ و مبالغه است. برای انسان از پس و پیش تعقیب کنندگانی هست. ممکن است از رسلنا همان حفظه بوده باشند.^۵

معنی بنیان: اساس-بنیان-بنا

معنی اُسس: بنیان گذاشته شده

معنی اسس: بنیان گذاشت

بنیان مصدری است به معنای اسم مفعول: یعنی بنا و ساختمان بعضی بنیان را در سوره صافات به منجنيق تفسیر کرده اند که وسیله پرتاب اشیا سنگین از فاصله های دور بود، ولی غالب مفسران همان تفسیر اول را برگزیده اند که بنیان ساختمان و چهاردیواری بزرگ است.^۶

خانواده از نظر لغوی: خاندان، اهل خانه، اهل بیت

خانواده از نظر اصطلاحی: خانواده، نهادی است که بر پایه ازدواج مرد و زن شکل می گیرد و با تولید مثل، توسعه می یابد. این نهاد، اساس سازندگی شخصیت انسان و مهم ترین عامل تکامل جامعه بشر است و از این رو، اسلام، که برنامه ی تکامل انسان است برای تاسیس و تحکیم این نهاد سرنوشت ساز و پیشگیری از فرو پاشی آن رهنمودهای بسیار مهمی ارائه کرده است.^۷

نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی-اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله العالی در دو بخش نقش معرفتی و نقش هویتی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۱. نقش معرفتی زن در حفظ خانواده

الف: وجود احساسات مادری در زن :

زن به عنوان یک موجود با احساس و پر از عاطفه از زمان کودکی تا بزرگسالی احساسات عاطفی و مراقبتی از خانواده را ابا مادری کردن برای عروسکها و حتی خواهری کردن برای برادرها و خواهرهایش

ویکی فقه^۵

دانشنامه اسلامی^۶

محمد، محمدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، عربی-فارسی، مترجم حمیدرضا شیخی قم دارالحدیث، ۱۳۸۷، ص ۱۱^۷

بارها امتحان کرده و تمرین می کند و می آموزد . تا اینکه به سن ازدواج می رسد باین پیوند مقدس وارد یک زندگی جدید می شود که می تواند در کنار مردی که قرار هست او را کامل کند به خوبی زندگی کند.

بااستناد به ایه ۱۸۷ سوره بقره که خداوند می فرماید (هن لباس لکم وانتم لباس لهن) یعنی همسران پوشاننده هم دیگر هستند این آیه را می توان تعمیم داد به اینکه زن و شوهر دو عضو مهم خانواده هم دیگر را باید از عیب ها در مقابل دیگران بپوشانند حتی بهتر است در مقابل همدیگر نیز از عیبهای هم چشم پوشی کنند. یا میتوانند بصورت گفت و گو باهم دیگر بیان کنند، نقش زن در این گفت و گو پررنگ تر جلوه می کند، زیرا ایشان از احساسات و لطافت خاصی برخوردار هست و قادر هست کلمات را برای آامش خانواده بکار برد .

وجود حضرت فاطمه زهرا از وجود رسول خدا (ص) می باشد و سیره او جلوه دیگری از پیامبر خداست. زندگی کوتاه حضرت فاطمه زهرا، برای اسوه پدیری خاص زنان ازایشان بیشتر متبلور شده است سیره حضرت، در عرصه خانواده و همسرمداری و تربیت فرزندان است. و از جمله فرزندان حضرت به حضرت زینب می توان اشاره کرد. این بانوی عاشورایی اسوه عفت و پاکدامنی، علم و تقوا، صبر و رضا و همچنین شجاعت و شهامت و خطابه های این بانوی عصمت و طهارت را نمونه ای کامل از تعلیمات قران و حدیث هستند .

نگاه ظالمانه غرب به زن در نا معادله ای که غرب تدریجا در جوامع مختلف تبلیغ و القا کرده است بشریت به دو بخش تقسیم می شود: مردان طرف دینفع به شمار می آیند و زنان که طرف مورد انتفاع و مورد استفاده هستند. براساس همین مبنا و نگاه غلط، اگر زنان بخواهند در جوامع غربی نمود و شخصیت یابند باید حتما به گونه ای رفتار کنند که مردان یعنی طرف دینفع می خواهند و میپسندند که این اهانت بزرگترین ظلم و حق کشی در حق زنان است.^۸

ب. خودشناسی و خداشناسی زن در خانواده

زن با شناخت و معرفتی که از خود دارد و می تواند کاملا این موضوع رادرک کند، زیرا او کسی است که بعد از پیوند زناشویی وقتی مادر می شود از همان ابتدای بارداری موجودی را به همراه دارد که وظیفه ی

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار زنان فرهیخته، استادان حوزه و دانشگاه ۱۳۹۰/۳/۱^۸

برای احترام به دخترش حضرت فاطمه طهرا سلام الله علیها می ایستاد و دست مبارک دختر خود را می بوسید^{۱۷} خانواده های ایرانی وقتی عشق و محبت بین چنین پیامبری و دخترش را می شنیدند عاشقانه به اسلام روی آوردند و با دختران خود با احترام رفتار کردند

جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل، چهره متفاوت از زنان را به نمایش گذاشت: از مادری که با مدیریت بحران به حفظ ثبات خانواده ها کمک کردند تا روزنامه نگارانی که صدای حقیقت را در دل انفجارها فریاد زدند و زنانی که در عملیات امدادی نقش های کلیدی داشتند. در کنار همه این ها، نمی توان به نقش بی بدیل زنان در حوزه بهداشت، درمان و سلامت روان جامعه اشاره نکرد. زنان در این جنگ فراتر از قربانی بودند و به راستی ستون های مقاومت و بازسازی جامعه خود به شمار می آمدند.^{۱۸}

زنان و مادران ایرانی در ۱۲ روز جنگ تحمیلی با رژیم صهیونیستی در صف مقدم مبارزه معنوی، روانی و اقتصادی قرار گرفتند. آنان نه تنها نقش پشتیبان پشت جبهه را ایفا کردند بلکه به شکل مستقیم و فعال از روح و جسم جامعه دفاع نمودند. شهامت، تدبیر و همدلی این زنان، جاوه ای از مقاومت و حمایت جمعی بود و نمادی از همبستگی ملی به نمایش گذاشت.^{۱۹}

یکی دیگر از گروه های زنان فعال در این جنگ، زنان روزنامه نگار و اهالی رسانه بودند. زنان روزنامه نگار ایرانی با وجود خطرات شدید، به پوشش خبری بمباران ها و رویداد ها پرداختند. همچنین، بخش قابل توجهی از فعالان شبکه های مجازی را زنان تشکیل می دادند که شبانه روز تلاش کردند صدای همبستگی مردم ایران را به جهان منتقل کنند.^{۲۰}

۲. نقش هویت بخشی زن در حفظ بنیان خانواده

الف: هویت فردی زن

هویت عبارتست از مجموعه خصوصیات و مشخصات اساسی اجتماعی، روانی و ویژگی های هر کسی را براساس ذات و وجود خود انسانها تشکیل می دهد. و اینکه انسان ذات و وجود واقعی خود را از خداوند متعال دارد. انسان بدون هویت سردرگم و دنبال هویت و کیستی خود است. زن ایرانی - اسلامی در خانواده اش دارای ارج و قرب بالایی است و این موضوع باعث هویت واقعی و اصیل زن مسلمان ایرانی

حاکم نیشابوری، محمد بن عبدالله، مستدرک الصحيحین، ج ۳، ص ۱۶۷^{۱۷}

زهرا احمدی. زنان و جنگ ۱۲ روزه از قربانی تا ستون های مقاومت پژوهشگاه مطالعات زنان^{۱۸}

مریم رضایی، مبارزه معنوی زنان در جنگ تحمیلی. مجله دفاع مقدس^{۱۹}

نسرین حسینی، نقش زنان روزنامه نگار در پوشش جنگ ۱۲ روزه، پوشش های رسانه ای^{۲۰}

خواهد شد. هرزنی در طول زندگی خود نقش دختری خواهری و همسری و مادری را تجربه کرده است.

این نقش ها در طول زمان زندگی یک زن اتفاق می افتد، زن مسلمان ایرانی با حفظ حجاب و عفاف خود در خانواده به سایر اعضای خانواده می آموزد که هرچقدر زن با عفاfter باشد آرامش فردی خود و دیگران بیشتر خواهد بود. پس حجاب و عفاف برای یک زن هویت غیرقابل جدانشدنی ایشان می باشد که با رعایت حجاب اسلامی به کمال و سعادت الهی خواهد رسید.

ب: هویت اجتماعی زن

امروزه زن علاوه بر حضور در خانه در اجتماع نیز حاضر می شود. هرچند در زمانه برای آرامش خانواده بهترین شغل برای یک زن، شغل خانه داری که همان همسر داری و فرزند داری تلقی می شود. بهترین شغل می باشد. اما بعضی از زنان بدلیل نیاز مادی یا انگیزه خدمت به هم نوعان خود دوست دارند در کنار خانه داری، در اجتماع هم حضور یابند. این حضور بع عنوان معلمی یا شغل پزشک زنان خیلی کاربردی و اساسی برای زنان اطلاق می شود. گاهی زنان به عنوان دانشمند، گاهی به عنوان پرستار و آتش نشان و گاهی امدادگر در جامعه حضور پیدا می کند. خلقت زن و مرد، براساس حکمت الهی و باهدف تامین سعادت انسان صورت گرفته است. مرد وزن، مکمل یکدیگرند و هریک نقشی ویژه در خانواده و جامعه ایفا می کنند. زن، علاوه رنقش های همسری و مادری، میر تواند در جامعه نیز نقش آفرینی کند. زن می تواند در عرصه های مختلف علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، فعالیت کند و به رشد و تعالی جامعه کمک کند.^{۲۱}

زنان نقش مهم و تاثیر گذاری در جامعیت بشری دارند. زیرا زنان منتظر ظهور امام مان، علاوه بر اینکه نسبت به خود مسئولیت دارند. بایدبه فکر تربیت و تعالی نسل آینده نیز تلاش کنند. از این رو زنان دارای دو مسئولیت خودسازی و دیگر سازی می باشند.

ج: هویت فرهنگی ایرانی اسلامی زنان

حجاب در فرهنگ ایرانی همواره از جایگاه ویژه ای برخوردار است، از دوران قبل از اسلام تا دوران اسلامی، زنان ایرانی با پوشش های متناسب با ارزش های فرهنگی از هویت ایرانی-اسلامی دفاع کرده اند. این

کتاب زن در خانواده: سید جعفر حق شناس^{۲۱}

پوشش ها نشان دهنده فرهنگ غنی ایرانی که با دین اسلام آمیخته شده است و به عنوان نمادی از افتخار و احترام به خود و دیگران محسوب می شود .

زنان ایرانی نه تنها در کشور ایرانی اسلامی بلکه در همه ی دنیا پرچم داران واقعی آزادی هستند از جمله مهدیه اسفندیاری ، دانشجوی ایرانی، که به جرم حمایت از فلسطین ، بدون برگزاری هیچ دادگاهی در زندان های فرانسه چند ماه زندانی شد . و ادعای غرب در مورد آزادی بیان را در کشورهای غربی زیر سوال برد. همه آزادگان جهان اکنون فهمیده اند که کشور استعمار گر آمریکا و رژیم نامشروع و جنایتکار و خونخوار اسراییل همیشه بدنبال اهداف ضد بشریت بوده وهست.

روزانه صدها بلکه هزاران زن و کودک بی گناه فلسطینی زیر بمب های اسراییل و آمریکا به شهادت می رسند و نعمت زندگی و لذت در کنار هم بودن و به آینده امیدوار بودن را از دست می دهند . اما زنان ایرانی با فرهنگ غنی ایرانی اسلامی این رانشان دادند که همیشه ولایت مدار بودند و هستند و فرزندانی رشید و مدافع اسلام و کشور ایران و مظلومان جهان هستند.

زنان با حفظ و انتقال فرهنگ غنی اسلامی و ایرانی ، نقش مهمی در حفظ هویت و انسجام جامعه در دوران جنگ ایفا کردند . زنان با نقش آفرینی در ابعاد مختلف دفاع مقدس ، به ویژه در حوزه ارزش های اخلاقی و معنوی ، توانستند نقشی ماندگار و تاریخی در این دوران ایفا کنند و الگویی برای نسل های آینده باشند.

نتیجه گیری

نوشتار حاضر با عنوان نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی - اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله العالی با هدف ارائه جایگاه و نقش زن در خانواده به طور صحیح به روش توصیفی - تحلیلی در نوشتار حاضر مورد تبیین و بررسی قرار گرفت . مجموع مباحث نشان داد، امام خامنه ای مدظله العالی از دو منظر به این امر مهم پرداخته است : ایشان در آیینه قرآن و سیره معصومین علیهم اسلام و همچنین فرهنگ غنی ابرانی - اسلامی جایگاه و نقش زن را برای حفش بنیان خانواده در دو بعد معرفتی و هویتی مطرح کرده است : برخی از شاخص های نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی - اسلامی از منظر امام خامنه ای مدظله العالی در بعد معرفتی شامل : وجود احساسات مادری در زن ، خودشناسی و خداشناسی زن در خانواده ، قرآن ، آرامش بخش ترین محور ، باورها و ارزشهای مشترک ایرانس - اسلامی و هویت فردی و هویت اجتماعی و هویت فرهنگی زن از نمونه های نقش زن در حفظ بنیان خانواده ایرانی - اسلامی از منظر امام خامنه ای در بعد هویتی است که در این مجال اندک به آن پرداخته شد.

فهرست منابع

*قرآن کریم، ترجمه ابوالفضل بهرام پور

*کتب فارسی

۱. خامنه ای، سید علی، بیانات در دیدار زنان فرهیخته و نخبه و اساتید ۱۳۹۰/۳/۱
۲. -----بیانات در دیدار جمعی از نونهالان و نوجوانان حافظ و قاری قرآن کریم با رهبر انقلاب ۱۳۸۰/۳/۳
۳. -----بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۹۲/۹/۱۹
۴. طباطبایی، محمد حسین، ترجمه تفسیر المیزان، ناشر: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ قم، ۱۳۷۴
۵. الرشید - رهی معیری، زیر نظر غلامعلی حداد عادل، بنیاد دائره المعارف اسلامی، تهران ۱۳۹۴
۶. صمدی عاملی، داود، شرح طهارت از رساله وحدت از دیدگاه عارف و حکیم ابوالفضائل علامه حسن زاده عاملی جلد اول و دوم، ناشر روح وریحان، سال چاپ ۱۴۰۱
۷. محمدی ری شهری، محمد مترجم، شیخی، حمیدرضا، مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر - قم - ایران ۱۳۸۹ شمسی

*کتب عربی

مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، بیروت ۱۴۰۳ ق

*مقالات

- رضایی، مریم، مبارزه معنوی در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه، مجله دفاع مقدس
- احمدی، زهرا، زنان و جنگ ۱۲ روزه از قربانی تا ستون های مقاومت
- حسینی، نسرین، نقش زنان روزنامه نگار در پوشش جنگ ۱۲ روزه، مجله رسانه ای

